

הַלְבוּת שֶׁבַת סִימָן רַצַּט

עו

פֶּאָר הַגּוּלָּה

ג' ה'רא"ש קָדָם י
דבְּרֵיכֶם וְיֵשׁ פֶּאָר י
דפְּסוּחִים ס תּוֹקֵפוֹת
שֶׁם מִיב ע ה'רא"ש
בְּרִישׁ פֶּאָר עֲדָבִי
d'atoc

וְיִשְׁלַח לִילוּת (כא) וְשָׁמַע הַבְּדִילָה (ו) מֵאֲחֵרִים. וְאֵם אֵין אֲחֵרִים אֲעֵלֹ. * יְכוּל לְהַבְדִּיל (ו) בְּשֶׁבַת (כב) מִבְּעוֹד יוֹם
וְלִשְׁתּוֹת (כג) * וְיִקְבַּל אֲחֵרֵיךָ הַתְּעֵנִית עֲלֵיךָ (ת"ה ס' כ"ד): ז יִהְיֶה מִבְּדִיל עַל הַיָּמִין (כד) עַל (ח) שְׁלֹחֲנוּ, אֲפִלוּ הַבְּדִיל
קָדָם שְׁנֵטל יָדָיו פּוֹטֵר הַיָּמִין שֶׁבַתוֹךְ הַמְּזוּז, שְׂאִינוּ צָרִיף לְבָרֵךְ עֲלֵינוּ. * וְיֵנֶשׂ אֲוִמְרִים הֲלֵא פֶטֶר (כה) אֲלֵא-
אִם-כֵּן נָטַל יָדָיו קָדָם שֶׁהַבְּדִיל: הֵגָה (כו) וְאֵם הַבְּדִיל (ט) תְּחֵלָה, צָרִיף לְבָרֵךְ אֲחֵרֵי בְּרַכָּה מֵעַן שְׁלֹשׁ (תוס' ומרדכי כ"ד
כ"ד מ"ב כ"ו): ח (כז) לְשִׁפּוֹטֵר הַיָּמִין שֶׁבַתוֹךְ הַמְּזוּז שְׂאִינוּ צָרִיף לְבָרֵךְ עֲלֵינוּ. * גַּם אִינוּ צָרִיף לְבָרֵךְ בְּרַכָּה
אֲחֵרוֹנָה עַל פּוֹס שֶׁל הַבְּדִילָה. וְאֵם אֵין לוֹ אֲלֵא כּוֹס אֶחָד (כח) וְסָבּוֹר שֶׁיִּבְיָאוּ לוֹ יָיִן יוֹתֵר, וְהַבְּדִיל עַל

בְּאֵר הַיֵּטֵב

לְאָכַל אֶחָד מִכֵּרִים כּוֹבְעִי, ע"מ"א: (ד) שְׁלֹחֲנוּ. נִרְאֶה פְּשוּט דְּבִאוּחוֹ חֲדָד
שְׁרָגִילִין לְהַפְלִיל בְּמִרְשׁ וְאֲחֵי"כ מִבְּדִילִין בְּאוּחוֹ חֲדָד. חֲשִׁיב עַל שְׁלֹחֲנוּ. דְּהֵא
בְּדִבְעָם לְשׁוֹת אֲחֵי"כ בְּשִׁעְתָּה שְׂאִיכְלֵי אֲחֵי"כ, ט"ז: (ט) תְּחֵלָה. זֶה קָאֵי אִם
הַבְּדִיל קָדָם נְטִילָה, אֲעִפ"י שְׂהוּא עַל שְׁלֹחֲנוּ, אִינוּ שָׂךְ לְמַה שְׂשִׁיעָה אֲחֵי"כ

בְּאֵר הַלְבָּה

יְבִדִיל מִיד קָדָם הַתְּפִלָּה, וְהַטְעַם, כִּי שְׁלֵא יִזְאָחַר שְׁתֵּית הַכֵּיס הַרְבֵּה מֵעַת שְׁבִירָה
עֲלֵיו בְּרַכְתֵּי הַמְּזוּז: אֲכַל אֵין הַעוֹלָם נוֹהֵגִין כֵּן. אֲלֵא מִתְּפִלְלִין וְאֲכִי"כ בְּרַבְרָה מִבְּדִילִין,
וְכֵן מִשְׁעֵעַ קָצֵת בְּדִבְרֵי הַסֵּדֵר: * יְכוּל לְהַבְדִּיל בְּשֶׁבַת מִבְּעוֹד יוֹם. עַיִן בְּכַרֵּי
מְגִידִים שֶׁבַת דְּמִי כָּאֵן שְׁלֵא קָבַל עֲלֵיו הַתְּעֵנִית כְּמִנְחָה בְּשֶׁבַת, דְּאָז עַיִן
שֶׁהַבְּדִיל אִסוּר לְאָכַל, אֲלֵא קָבַל עֲלֵיו שְׂשִׁיעָה ג' יָמִים מִיָּס רֵאשׁוֹן, עַיִן שָׁם,
וְדִקּוּק זֶה מִמְּגוֹר אֲבִרְתָּם מִמַּה שֶׁכָּתַב: וְיִזְרִי שְׁנֵדֵר לְהַתְּעַנּוֹת כֹּל יוֹם רֵאשׁוֹן ג' יָמִים
(כ"ו). וְלְעֵינֵיךָ דְּמִי נִרְאֶה וְהַמְּגוֹר אֲבִרְתָּם אֵין פְּעוּזָה לָזֶה, וְכִי לְסִתּוֹ דְּבִרֵי הַעֲלִילָה
שֶׁבַת שֶׁהָיִין בְּדִבְרֵי הַלְבוּשׁ שְׁלֵא הָיָה קָדָם הַבְּדִילָה קְבֵלָה כְּלָל, וְעַל-כֵּן כָּתַב עֲלֵיו:
לֹא יִדְבְּרִי טָאֵי קְאָמֵר. עַיִן שָׁם וְהַטְעַם לָזֶה, שְׁלֵא הָיָה לְבָרֵךְ הַפְּרִימִגְדִים סָפֵר
הַעֲלִילָה שְׁבַת, בְּאֲשֶׁר כָּתַב בְּעֵצְמוֹ שְׁלֵא הַשִּׁיגוֹ וְכִי מִשִּׁמְעוֹן שִׁיט וְתֵלְאָתוֹ. אֲכַל לְדִבְרֵי
אֵין נִפְקָא מִמַּה כֵּן שֶׁקָּבַל עֲלֵיו בְּמִנְחָתוֹ, וְלֹא דְמִי לְחִשְׁבָה בְּאֵב יוֹסֵי חַפְפוּרִים,
שֶׁשָּׁם הוּא תְּעֵנִית חוֹבָה בְּעֵצְמוֹ. לְכָךְ חֲמִיר שְׁלֵא יְכוּל לְהַבְדִּיל מִבְּעוֹד יוֹם, זֶה
נִחְשָׁב לְקַבְּלָה וְיִהְיֶה אֲסוּר לוֹ לְשׁוֹת אֲחֵרֵיךָ. וְאֲפִלוּ אִם נִאֲמַר שֶׁבַת תְּהֵי
אֲבִרְתָּם לְרִוּחַ בְּאֲשֶׁר כָּתַב הַפְּרִימִגְדִים, מִכָּל מְקוֹם לְדִבְרֵי נִרְאֶה דְּאֵין לְהַחְמִיר
בְּזֶה, כִּי עֲצָאֵי בְּהִדְיָא בְּאַלְיָה רַבָּה דְּמִי כָּאֵן שֶׁקָּבַל קָבַל עֲלֵיו הַתְּעֵנִית בְּמִנְחָה,
וְאֲפִלוּ הִכִּי מִתַּר לוֹ לְשׁוֹת מִכֵּיס הַבְּדִילָה כִּיִּן שְׂהוּא עֲדָן וְדָאֵי יוֹם, וְכֵן כָּתַב
בְּמִאֲמְרֵי מְרִדְכִי גִבְרִין בְּהִרְזָא, כְּאֲשֶׁר אֲעִיף לְשׁוֹנוֹ לְקַמָּה: * וְיִקְבַּל אֲחֵרֵיךָ
הַתְּעֵנִית עֲלֵינוּ. דְּכָרְךָ שְׂוֹט דְּהַךְ קְבֵלָה לֹא קָבַלְתָּ הַתְּעֵנִית בְּמִנְחָה הִיא, דְּהִישִׁיט
שֶׁבַר הַתְּפִלָּה מִנְחָה מִקָּדָם שֶׁהַבְּדִיל, אֲלֵא הָכָא קְבֵלְתָּ הַתְּעֵנִית מִמַּשׁ קְאָמֵר, לֹאסֵר
בְּאֲכִילָה מִשְׁעָה זוֹ, שְׂאֵף-עַל-פִּי שֶׁהַתְּפִלָּה מִנְחָה וְקָבַל הַתְּעֵנִית בְּתַפְלָה, דְּהִינֵה
שֶׁקָּבַל לְהַתְּעַנּוֹת כֹּל ג' יָמִים רְצוּפִים, מִכָּל מְקוֹם הֵיךְ מִתַּר לוֹ לְאָכַל כֹּל הַתְּפִלָּה,
כִּיִּן תְּעֵנִית נִדְבָה דְּעִלְמָא שְׂהוּלָף וְאֲכַל כֹּל הַתְּפִלָּה אֲדִי-עַל-פִּי שֶׁקָּבַל הַתְּעֵנִית,
וְכָאֵן שְׂוֹדְעָה לְהַתְּעַנּוֹת ג' יָמִים וְגַ' לִילוֹת, זֶה מִתַּר עַל-כֵּל-פְּנִיִם לְאָכַל עַד כִּיִּן
הַשְּׂמִשּׁוֹת, וְקָאֵסֵר דְּמִבְּדִיל מִבְּעוֹד יוֹם וְשׁוֹתָה וְקָבַל עֲלֵיו תְּעֵנִית לֹאסֵר בְּאֲכִילָה
וְשִׁתְּנָה מֵאֲחֵרֵיךָ שְׂעָה, וְצָרִיף קְבֵלָה אֲחֵרָה לְשִׁאֲסֵר — עַיִן בְּהַלְכוֹת הַשְּׂעָה כָּאֵב וְיֹסֵד
הַכְּפּוּרִים וְתִרְאֶה שֶׁהַדְּבָרִים בְּרוּרִים וְנִמְכָּרִים, עַד כָּאֵן לְשׁוֹן הַפְּאֲמֵר-מְרִדְכִי, וְכֵן
פִּרְשׁ הַעֲלִיָּה רַבָּה, מִי שֶׁמְדַעְנָה ב' יָמִים וְכִי לִילוֹת קָדָם רֵאשִׁי-שְׁעָה וְלֹא הָיָה לוֹ
כִּיִּן מִבְּדִיל בְּלִיל ג', וְאֲרַע בּוֹ רֵאשִׁי-שְׁעָה, כָּתַב הַמְּגוֹר אֲבִרְתָּם דְּעִשְׂתָּה הַבְּדִילָה עַל
כּוֹס אֶחָד וְקָדִישׁ עַל כּוֹס אֶחָד, וְלֹא יִשְׁעָה שְׂנִיָּה עַל כּוֹס אֶחָד, דְּאֵין אֲוִמְרִים שְׂפִי
קְדוּשׁוֹת עַל כּוֹס אֶחָד אֲלֵא בְּיוֹם-טוֹב שֶׁחֵל בְּמִזְבֵּי-שֶׁבַת הַתְּרַוְוָה תְּדָא מִלְמָה הִיא,
עַיִן שָׁם שֶׁהַרְיָף עוֹד כְּעֵנֵן הָיָה. וְלְעֵינֵיךָ דְּמִי יֵשׁ לְעַיִן כְּעָרָךְ תְּעֵנֵן טוֹבָא אִם
יְכוּל עִמָּה לְעִשׂוֹת הַבְּדִילָה, דְּהֵאֵף וְסִים עִמָּה בְּבִרְכָה הַבְּדִיל בִּין קִדְשׁ לְחֵלִי
אֲחֵרֵי שְׂעָה הוּא קִדְשׁ וְיִלְטִים עִמָּה בִּין קִדְשׁ לְקִדְשׁ גִּבְרִין לֹא יִפְסֵן כְּמוֹ

שְׂעֵר הַצִּיּוּן

(ג) תְּרוּמַת-הַדֶּשֶׁן וְמִגְוֵר אֲבִרְתָּם: (ג) דְּבִי אֵין יְכוּל לְהַבְדִּיל מִבְּעוֹד יוֹם כְּשִׁתְּלֵי הַשְּׂעָה כָּאֵב בְּיוֹם א', דְּאֵי יְבִדִיל יִהְיֶה אֲסוּר לוֹ לְשׁוֹתוֹ, וְנִחְשָׁב כְּקְבֵלָה.
וְיִדְלַקְשׁוֹן בְּסִימָן חֲקוּוֹ בְּמִגְוֵר אֲבִרְתָּם: (ג) תּוֹסַפְתִּי-שֶׁבַת. וְעַיִן לְקַמָּה בְּסִימָן הַקֶּסֶב בְּבִאוֹר הַלְבָּה: (ג) מִגְוֵר אֲבִרְתָּם: (ג) אֵלִיָּה רַבָּה: (ג) מִגְוֵר אֲבִרְתָּם:
(ג) ט"ז וְשִׁי"א: (ג) וְכִי הַכְרִיעַ הַמַּחְבֵּר בְּעֵצְמוֹ לְעִיל, וְעַיִן שָׁם עוֹד מַה שֶׁכָּתַב הַמַּחְבֵּר וְהַשְּׂמִיטוֹ הַשִּׁי"ט, וְכִיִּנְחָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַחֹסֶפֶת-שֶׁבַת(39), וְעַיִן מַה
שֶׁכָּתַבְנוּ שָׁם: (ג) מִגְוֵר אֲבִרְתָּם וְפְרִימִגְדִים: (ג) פְּרִילְשָׁה וְפְרִימִגְדִים:

הלכות שבת סימן רצ"ט

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק כט]

קדוש שאני שהיא צ"ח סעודה, דאין קדוש אלא במקום סעודה, מה שאין בן הקדלה⁽³¹⁾.

[משנ"ב ס"ק לד]

אמר המבדיל⁽³⁴⁾.

(34) ואמירת 'שבוע טוב', דעת הגר"מ קרליץ (חתם שני ח"ד פפ"ה סוף ס"ק א) שאין יוצאים בה ידי חובת הבדלה, אף לענין היתר עשיית מלאכה, ואפילו אם ביוון להבדיל בכך, כיון שאין ענין ההבדלה רק להזכיר את שבת השבת, אלא ענינה הוא להבדיל את יום השבת משאר ימי החול, ובאמירה זו עדיין לא הבדילו. וכן דעת הגר"שז' אויערבך (ש"כ פניח הע' לא).

[משנ"ב ס"ק לה]

ער שניבדיל הקדלה גמורה על הפוס וגם בתפלה⁽³⁵⁾.

(35) אמנם, לענין מי שהיה שותה מבעוד יום וחשכה לו, כתב בביה"ל לעיל (ס"א ד"ה צריך להפסיק) שצריך להפסיק ולהבדיל, ומיד לאחר מכן יכול לחזור לשתייתו אף על פי שעדיין לא התפלל. וכן לענין מי שאין לו אלא כוס אחת לברכת המזון ולהבדלה, כתב בביה"ל לעיל (ס"ד ד"ה מברך) שאם נוהר תמיד לברך ברכת המזון על הכוס, עליו לברך ולהבדיל ורק לאחר מכן להתפלל, וביאר בשו"ת שבט הלוי (ח"ט סי' סג), שאין כוונת המשגיב שההבדלה שבתפילה מעכבת מלאכול, אלא כוונתו שהבדלה על הכוס מעכבת את האכילה אפילו אם הבדיל בתפילה, ולא רק אם אמר לברך המבדיל בלבד, ואף שהמשגיב לא פירש יפה בלשון, וודאי זו כוונת דבריו. [אך מדברי השע"צ (ס"ק מז) לכאורה נראה שלא כדבריו].

[משנ"ב ס"ק לו]

הגו שרבו לא נהגו להתפלל במוצאי שבת⁽³⁶⁾.

(36) ואף בשאר ימות השבוע, כתב לעיל (סי' קו ס"ק ד) שרוב הנשים אינן מתפללות תפילת ערבית. ובטעם הדבר כתב שם, שמעיקר הדין תפילת ערבית היא רשות, אלא שקבלוהו כל ישראל עליהם לחובה, ואילו הנשים לא קיבלו אותה עליהן כחובה כלל.

[משנ"ב ס"ק לט]

דמנין לנו לחלק בין מלאכה למלאכה⁽³⁷⁾.

(37) ובטעם דעה זו, כתב בחי' הגר"ז על הרמב"ם (פכ"ט מהל' שבת ה"ה), שאין איסור המלאכה נמשך מאיסורי שבת, אלא מכבוד ההבדלה הוא שלא יעשו מלאכה לפניו, ולפיכך לא נאסרה אלא מלאכה גמורה.

[משנ"ב ס"ק לב]

ואפילו תפלים האסורים מדברי סופרים⁽³²⁾.

(32) ולענין מי שלא הבדיל, ורוצה אדם אחר שכבר הוציא את השבת להקליתו, כתב הגר"שז' אויערבך (מאור השבת ח"א מכתב טו אות ה) שאסור לעשות כן, שאף שאינו אלא מתעסק, מי"מ יש לחוש שנחשב הדבר כשגגת עבירה, וכן כתב הגר"ח קניבסקי (שבת לישראל שאלה מה עמי תעו).

אבל אם עברו והקליתו אותו כתב הגר"שז' אויערבך (שם מכתב יז אות א) שמותר ליהנות מהקלטה זו, שהדבר נחשב קל יותר משוגג ונראה מה שכתבנו לקמן (סי' שמ ס"ק כב אות ה) לענין להיכנס במקום שיש בו מצלמות.

[משנ"ב ס"ק לג]

פיון שלא הקדיל ע"דו, קל ממקצת קדש שכתב עליו ואסרו תדיל ממלאכה⁽³³⁾.

(33) ולענין מוצאי יום טוב, אם מותר לעשות בו מלאכה אוכל נפש כגון בישול וכדו', קודם הבדלה, דעת הגר"שז' אויערבך (ש"כ פס"ב הע' ו' ובח"ג שם) שאפשר שמותר לעשות כן אפילו אם אינו רוצה ליהנות ממנה אלא לאחר ההבדלה, או לעשותה עבור מי שכבר הבדיל, שלא מסתבר שיהא דינה של מלאכה המותרת ביו"ט כדינה של מלאכה אסורה.

הַלְבוּת שַׁבַּת סִימָן רַצַּג שׁ שׂא

ביאורים ומוספים

אין נראה שנשים חייבות בה, כיון שהיא מצוה בפני עצמה ואינה ממצות השבת, והיא מצוה עשה דרבנן שהזמן גרמא שנשים פטורות ממנה.

6) וכן אם יש לו לפני סעודה שלישית לחם שלם ופרוסה, כתב בבית הלל לעיל (סי' רצ"ג) שצ"ל ד"ה ולפחות) שיבצע את השלם בסעודה שלישית ואת הפרוסה יניח למלוח מלכה, כיון שסעודות השבת חשובות יותר מסעודת מלוח מלכה, שלא כמו שיש הטועים בוה.

[משנ"ב ס"ק ג]

לומר פיוטים ונמירות אחר הקדלה.

7) וכן כתב לעיל (סי' רצ"ג ס"ק א) בשם המרש, שצריך ללוות את השבת הנקראת כלה מלכתא כשירות ותשבחות.

סימן שא

באיזה כלים מקר לצאת בשבת ואיזה מהם אסורים

[משנ"ב ס"ק א]

למה נקראו אחר עסקי (ואף בחל אין לפסע פסיעה גסה), דנוטלת אקר מחמשי-מאות מקאור עיניו, אלא דבשבת איקא נמי אסורא.

1) ולחץ מפני הגשמים, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"א סי' נח) שמוחר, שמלשון הסמיך (סי' רכ"א) אל ירוץ בשביל חפצו להריח, נראה שיעקר האיטור הנלמד מן הכתוב "ממצא חפצו" הוא כשרץ לצורך עסקו, אלא שחז"ל הוסיפו לומר על כל ריצה מרשם שראית כאילו רץ להריח, ולכן כשרץ מפני הגשמים, שריצה זו שונה מכל הריצות ויכיר לכל שאין זו ריצה של חול ויש בה תועלת וצורך המותר בשבת, אין איטור בדבר [ומה שהותר לחץ לצורך מצוה, הוא אף אם לא יזכר מתוך ריצתו שרץ לצורך מצוה].

ובמנחת שבת (על קצושיע סי' צ ס"ק ג) כתב, שבכל מקום שאם ילך כדרכו יהיה לו צער, הן מחמת שיש ברחוב כלבים נובחים או מחמת הגשם הרוחות וכל כיוצא בזה, אפשר שמותר לפסע פסיעות נסות או לחץ, שלא נאסרה הריצה והפסיעה הגסה אלא כשאפשר לו ללכת כדרכו בקלות ובלא צער, אולם במקום צער לא מזה. מאידך, הגרי"ח קניבסקי (קצות מלך שבת פכ"ד ה"ד) כתב, שאסור לחץ בשבת אף מפני הגשמים. 2) בשו"ע כתב שאין לחץ בשבת, וברמ"א הוסיף שאפילו לפסע פסיעה גסה בשבת אסור. וכתב בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ה סי' יח), שעני מעשים שונים הם, שפסיעה גסה היא פסיעה הנדולה משיעור אמה, ואילו הריצה היא אפילו בפסיעות קטנות אלא שעושה כן במהירות [ומקור מהפמ"ג א"א ס"ק א]. ולפי זה הוסיף (שם), שדברי המג"א [המבואר במשנ"ב] שאף בחול אין לפסע פסיעה גסה המצוינים על איטור הריצה, אינם במקומם הנכון, שהרי ריצה מותרת בחול כשאנו פוסע פסיעות גדולות, אלא יש לצינם על איטור הפסיעה הנסה המובא ברמ"א.

3) ובסעם הדבר שאין מאור עינו של אדם נוטל לחלוטין כשהולך חמש מאות פסיעות נסות, כתבו התוס' (תענית ב, ב ד"ה פסיעה) שרק הפסיעה הראשונה נוטלת ממאור עינו האדם, ולא שאר הפסיעות, שכיון שכבר הורגל גופו בכך אין הן מויקות לו, ועוד, שגם אם נאמר שאף שאר הפסיעות נוטלות ממאור עינו, מ"מ אין כל אחת מהן נוטלת אלא אחד מחמש מאות ממה שנשאיר לאחר הפסיעה שקדמה לה, שכיון שכל ההתחלות קשות, נמצא שהראשונה קשה מהשניה והשניה מהשלישית וכו', ולכן כל פסיעה נוטלת ממאור עינו של אדם פחות מו שקדמה לה. ובגמ' (ברכות מג, ב) מובא שתקנתו של מי שהלך פסיעה גסה היא להדריה בקדושה רבי שמשי, ותחלקו פוסקים בכות הגמ', רש"י (שם ד"ה בקדושה) פירש שהכוונה היא לשתיית כוס הקידוש בליל שבת, ואילו בטור (א"ח סי' רס"ט) הובא בשם רב נטרנאי שהכוונה היא לתת מין הקידוש על העינים. ובמהרש"א (חידושי אגדות שם) כתב שלא נהגו לתת בליל שבת מין הקידוש על העין, ומה שעושים כן בהבדלה אין זה אלא לחיוב מצוה ולא משום רפואה, אלא העיקר כמו שכתב רש"י שהרפואה היא שתיית היין. המשניב לעיל (סי' רט"ג ס"ק מח) כתב, שבהסתכלות על הנרות בשעת הקידוש יש משום סגולה לרפואת העינים שבהו על ידי פסיעה גסה.

המשך במילואים עמוד 26

[משנ"ב ס"ק מ]

אפילו קבי שרי, דקא אין בנה משום מלאכה.

38) אף שאפשר שכל מלאכת של יום טוב מותרת משחשיכה, ביאר הגר"ש איערבך (שולחן שלמה ס"ק יח, יוס"כ פ"א הע' כב), שמדובר בבין השמשות, והטעם שמותר להביא יין בזמן זה לצורך הלילה אף שעדיין אינו לילה הוא מכיון שלא החמירו בבין השמשות בדבר שאינו מלאכה אלא הכנה בלבד, מאידך, הגר"ש וואזנר (לקט ה'ל' י"ט עמ' כח) כתב, שאפילו בלילה לא הותר לעשות מלאכה עד הקידוש של היום הבא, אלא שלגבי נשים נהגו שמותרות הן במלאכה בליל יו"ט שני משעה שהקהל שאליו הן שייכות אמרו 'ברכו' והתחילו להתפלל, ורק לפני אנשים, שבהם לא נאמר מנהג זה, כתב המשנ"ב כאן שלא הותר להם אלא להביא יין, אך לא לעשות מלאכה.

[שנה"צ ס"ק נד]

אך הדברים שם מקומין קצת.

39) האיר (סי' כב) כתב בשם פסקי תוספות, שמותר להביא יין מיום טוב לחבירו לאחר שאמרו הקהל 'ברכו', אף אם לא התפלל וגם לא אמר 'ברוך המבדיל', כיון שאין איטור אלא משום הכנה. ודבריו צריכים ביאור, שהרי במצאי י"ט ראשון אין הבדלה כלל, ומה שייך לומר 'ברוך המבדיל', ונראה שזוהי כוונת השעה"צ שהדברים מנומגמים קצת, ולכן תיקן במשנ"ב את הלשון וכתב 'יזכר לא קידשי'.

סימן ש

שיסדר שלחנו במוצאי שבת

[משנ"ב ס"ק א]

לפסע משה על שלחנו דרך קבודי וכו', סמוך לערב.

1) לענין פריסת המפה לכבוד השבת, כתב לעיל (סי' רס"ב ס"ק ה) שתישאר פרוסה עד אחרי ההבדלה, ולכן אם הסיר את המפה לאחר ההבדלה, יש לשוב ולפרוסה לכבוד סעודת מלוח מלכה (ספר כירור הלכה אות ד).

2) ואם האריך בסעודה שלישית ומשכה עד הלילה, כתב האיר (ס"ק א) שאינו צריך לאכול עד סעודת מלוח מלכה, וכתב המטה אפרים (סי' תרב סמ"ז), שיוכין במחשבתו שתעלה לו הסעודה הזו גם לסעודת מלוח מלכה, והוסיף באלף למטה שם (סי' יח), שכיון שעל פי רוב נמשכת סעודה שלישית עד הלילה, לכן יש תלמידי חכמים שאינם נזהרים בסעודת מלוח מלכה, ומסתפקים באכילת מיני תרגימא או פירות לאחר ההבדלה. אמנם בתורת שבת (ס"ק א) ובתהלה לרד" (סי' א) כתבו, שאינו יוצא בזה ידי חובה. והקפ החיים (ס"ק יא) כתב, שעל פי הסדר צריך לעשות סעודה רביעית בפני עצמה.

[משנ"ב ס"ק ב]

דקשם שצריך לכבד השבת וכו', יותר מתצות וכו', כי אם מסעודת מלוח מלכה וכו', דאי אפשר לו לקדם כלם.

3) ואף במצאי י"ט, נהג החז"א (טעמא דקרא בסוף הספר הנהגות והוראת מהחז"א אות יח) לאכול סעודת 'מלוח מלכה'.

4) דין זה נלמד מדברי השעה"צ תשובה (ס"ק א) בשם האריז"ל, שאין לומר ידוי במצאי שבת עד אחרי חצות, כיון שעד חצות יש עדיין קדושת שבת, וכן בן איש חי (שנה ב פ' יצא אות כז) למד דין זה מדברי האריז"ל.

5) ומטעם זה כתב הפמ"ג (א"א ס"ק א) לענין חיוב נשים במלוח מלכה, שראוי גם להן לאכול סעודה זו, שהרי אבר זה [הנכסיו] אינו נהנה אלא מסעודה זו. אך הביא שהמג"א (ס"ק א) ציין לסי' רצ"ג, וביאר הפמ"ג שכונת המג"א, שדקא בסעודה שלישית נשים חייבות, אבל אין חייבות בסעודת מלוח מלכה. מאידך המחצ"ש כתב, שאפשר לבאר בכינת המג"א שנשים חייבות בסעודה זו, כמו שכתב שם (ס"ק יא) לגבי חיוב נשים בסעודה שלישית, שלכל דיני שבת איש ואשה שרים, וכן כתב הכף החיים (ס"ק ב) שנשים חייבות בסעודה זו.

מאידך, התורת שבת (ס"ק א) כתב, שאף על פי שכל הטעמים שאמרו על סעודה זו שייכים גם בנשים, היינו לזיו השבת והנאת העצם, אך למעשה

עז פאר הגולה

הלכות שבת סימן רצט ש שא

ס"ב כל מוצאי־שבת כל הקארות, ומי שפוגע בו וישתה ממנו ותרפא מקל תפליאזי (כל ב.). ולא ראיתי למנהג זה. ועין לעיל סימן רסג, מי שמוסיף מחל על הקדש אם מתר לומר לאחר שהקדיל לעשות לו קלאקה:

ש שיסדר שלחנו במוצאי שבת, ובו סעיף אחד:

א *לעולם (א) יסדר אדם (ב) [ב] שלחנו במוצאי־שבת (ב) כדי ללוות (א) את השבת, אפלו אינו צריך אלא לכונן:

שא באיזה כלים מתר לצאת בשבת ואיזה מהם אסורים, ובו נ"א סעיפים:

א *אין לרוץ בשבת באלא־אסורן הוא לרבר מצוה, בגון לבית־הקנסת או פיוצא בו: הגה (ב) ואסור לפסע:

שערי תשובה

[א] שלחנו, עכ"ט. וכתב בסמ"כ בשם מהרש"א פארות שבת דף קט דטוב לעשות דבר קדוש למו"ש, דכתי סינייה באפוי נפשה ולא משירם, וכ"כ הרפ"ע באלפסי דשא דר אבות לריווי לכה הוא דעבדי, ע"ש. וכתב בשם תלמידי האר"י שהנפש יתרה אינה הולכת לגמרי עד אחר סעודה מו"ש, לכן אין ראוי להתעסק בטלאכה שאינה אכלגפש עד אחר סעודת מו"ש, ע"ש, וגם כתב שמי שא"א לו לאכל פת לפחות יאכל פת כסנין, ויכון ללוות השבת ותהאירי ברכה בסעודתו חל ויאר להם קדשת שבת, וכתב בשם מהר"מ דמקא בהשוכה סימן ל שקבל בשם האר"י וצ"ל שאסור לימר דהיי במי"ש עד שיעברו מצות לילה, כי עד מצות לש קדשת שבת, ע"ש. ועין באור בשם שלי"ה, מי שמפסיק מבניי נטרם להכין סעודה זו לאתרים, אם ילמד דינים ומאמרים השקיים למעשה זו, ע"ש:

פאר היטב

פרשת וישלח, פתב הרשב"א בהשוכה: מה ראו חז"ל שקבעו לרבר על האור במו"ש מטעם שהיה תחלת ברייתו, יותר משאר ברייתו, זה כיום פלוני וזה כיום פלוני: תשובה, לפי שאסור בשבת ובמירוש חזר להטרו, כאלו נתחדש; ומשום כך מברכין עליו ביו"ב, מפני שבימים אסור ועתה נעשה התר: (א) שלחנו, מי בפריסת מפה על השלחן ושאר מינים הנהיגים אצלו בצריכת השלחן משום כבוד שבת, ותזמירות זמר אחר הקדלה, עין ט"ו, ויתר לאכל מין משום אלו יתר אף שהוא בלתי וכוונתו שקאחרון כיכ בסעודה ג' שאין יכולים לאכל במו"ש, וכולין לקנמה בפרות, מ"א, ובא"ז כתב: שמעתי שאם ממשיך הסעודה ג' עד לאחר תשכה א"צ לאכל עוד סעודה ד' במו"ש:

משנה ברוכה

ביציאתה, (ד) בשם שאדם מלנה את המלך בצאתו מן הציור. ומשעם זה נראה (ה) ששוב להקדימה כדי שתהיה סמוכה ליציאת השבת; ואם אינו מאב עדין לאכל, (ו) מהנכון על-פלגנים שלא יעסק במלאכה בקבע עד שיקים סעודה זו, ועין בשערי־תשובה דמשמע דאינו פדאי בכל גונא לאתרה יותר מתצוהו, ואמר הקדמונים, דאכר אחר יש באדם ונסכוי שמו, וזה האכר (ז) נשאר קיים בקבר עד עת התחייה, ואפלו אחר שנקבר בו כל העצמות, וזה האכר אינו נהנה משום אכילה, כי אם בסעודת מלנה־מלקהו, ודע, דמכל מקום סעודה זו אינה חובה עליו כמו השלש סעודות של שבת, דשם אכמכורה אקרא (ח) וזהו רק מצוה בעלמא, ונפקא מנה (ט) היכי דאי אפשר לו לקיים פלגים: (א) את השבת, ומשעם זה יש נוהגים להרבות גרות במוצאי־שבת יותר מיני החל, ונוהגים גם־כן לומר פיוטים וזמירות אחר הקדלה (אחרונים):

א *אין לרוץ בשבת, שצאמר וכפדתו מעשות הרב"ד, ודלשו, שלא יקא הלוקף בשבת כהלוקף בחל, שדבר הקאדם למתד לרוץ אחר עסקו. (ב) ואף בחל אין לפסע פסיעה נעה, דנוטלת אחר ממש מאות מאור עיניו, (ג) אלא דבשבת איכא נמי אסורא משום "מעשות דרכיך": (ב) ואסור וכו'. והוא הדין (ג) שאסור לקפץ:

שער העיון

שהקדיל בתפלה או באמירת 'המבדיל' לחוד, דהרבה ראשונים מהמירין בנה, כמו שכתב בבית־יוסף, ונקל עוד יותר דגם הקדלה בתפלה לא צריך; וביאר טוה מספבר להקעין ברי"ו גופא, דגם הוא לא הקל בזה פי אם אחר שהקדיל בתפלה, וגם אז אינו מסר פי אם סתדלקה וקדימה ולא בשאר מלאכה, וכמו שכתב עליו הפגן־אברהם: (ג) מגן־אברהם: (ג) אלה רבה בשם הרמב"ן: (ד) אלה רבה בשם פסקי־תוספות דבשערי תשובה, אף הדברים שם מגטמין קצת³⁹: (ה) מגן־אברהם בשמו: (ה) ט"ו ותוספת־שבת: (ז) דהא סתם סדור שלחן משמע על הפת, ועוד, דהא אמר שם מתחלה היסוד שלחנו בצרכי־שבת, ושם הלא ודאי פת; ועוד, דאמר שם בסוף: פת חמה במוצאי־שבת מלוקמא, ופשיטע דאפיקרא זו קאי: (א) מגן־אברהם: (ז) רש"י: (ה) דהא דרך לונה הוא בעת הציאה ולא אחר שנקבר יצא, והוא הסיח דעתו ממנו, שהלא עסק בקבע במלאכה טקום: (י) וקמו שפסבתי מתחלה, וכן משמע בשערי־תשובה: (י) וטעם לזה איתא באליה רבה, לפי שאכר זה לא קבל הנאה טעף הרעת, דאדם אכלו בערב־שבת, והוא אין לו הנאה מפאכל פי אם במוצאי־שבת, לשיקף לא גזר עליו להפלות אפלו על־ידי הטיחה: (ס) וכן פתב הגר"ו: (ט) וכן סיבא דיש לו פשור או דגים וכדומה בצמצום, מוטב ליפות בקו יתר את השלש סעודות: (ב) מגן־אברהם: (ג) מחצית־השקל בשם הפתח־ש"א: (ג) וקב"ם ושארי פוסקים, ועין ברש"י שבת ק"יג ע"ב ד"ה 'מתר', משמע דבקפיצה אינו אסור לרב הו"א כי אם בשתאמדי המום וקב שאי אפשר לעבר עליו אם לא על־ידי קפיצה, וממילא הוא הדין לרדין לכאורה בסתם קפיצה יתיה מתר, אבל משארי פוסקים לא